

N:o 120.

Af herr **L. F. Odell**, om ersättning åt fanjunkaren C. U. Bergstedt för omkostnader för sergeantbostället Luggavis deltagande i Kräklingekärrens aftappning.

Fanjunkaren Carl Ulrik Bergstedt, som på lön innehaft och till den 14 Mars 1887 på arrende innehar indragna sergeantbostället Luggavi i Kräklinge socken af Örebro län, har genom Kräklingekärrens aftappning för nämnda beställe i aftappningskostnader fått utgifva 6,361 kronor 21 öre. Bostället hade före aftappningen i vattendränkt mark 145 qvadratref 10 stänger eller 25 tunnland 29,2 kappland, som före aftappningen skattades till 71 qvadratref 0,6 stänger 27 fot och genom aftappningen ökades i värde till 123 qvadratref 43 stänger 56 fot. Bostället har således genom aftappningen vunnit en jordförbättring 52 qvadratref 37 stänger 29 fot eller 9 tunnland 11,4 kappland. Enligt kostnadsförslaget vid bolagets bildande år 1862 skulle bostället härför i åsänkingskostnader komma att utgöra allenast 2,178 kronor 14 öre; men dels genom inköp af Waholms qvarn, som af bolaget inköptes den 23 Juni 1866 för 32,000 kronor, dels genom den förlust af 19,375 kronor, som år 1867 tillskyndades bolaget genom dess ordförande aflidne brukspatron S. E. von Hofsten och dels af flera missgynnande omständigheter blef kostnaden nära tredubbel emot hvad den vid gräfningens början var beräknad till. Härtill kommer, att, förutom det Bergstedt vid syn å bostället den 11 September 1877 blef ålagd att verkställa en tillbyggnad till logen för 583 kronor 30 öre, som han fullgjort, han nu vid afträdessyn jemväl ålagts vidare

ombyggnad af boställets uthus till ett belopp af öfver 2,000 kronor, hvilken till- och ombyggnad till en icke ringa del förorsakats af, att hemmanets åbyggnader genom den tillökning, åkerjorden genom Bergstedts arbete vunnit, befunnits otillräckliga. Den 31 mars 1869 sökte Bergstedt att få utgå ur sänkingsbolaget, men sådant vägrades honom; och sedan dess har han satt boställets bästa framför sitt eget, hvaraf följden blifvit, att han nu med familj vid sitt afskedstagande från Kongl. Maj:ts och kronans tjänst står alldeles utblottad.

Genom fanjunkaren Bergstedts deltagande i sänkningen har Kongl. Maj:t och kronan utan någon vidare kostnad icke allenast fått åtnjuta den här ofvan omförmälda jordförbättring om 9 tunnland 11,4 kappland utan äfven fått behålla omkring 6 tunnland, som, i händelse han icke deltagit i torrlägningsarbetet, ovilkorligen frångått bostället. Denna areal om vidpass 15 tunnland fullgradig jord hade, derest Bergstedt icke deltagit i sänkningen, kunnat af honom efter afsöndringen från hemmanet genom köp förvärfvas för vida mindre kostnad, om han ej satt boställets bästa framför sitt eget. Den förmån, som bevarandet af dessa 15 tunnland beredt kronan, torde kunna lågt uppskattas till omkring 6,000 kronor, enär dylik jord i Qvismaredalen, hvilken, hvad bördighet beträffar, anses stå efter Kräklingedalens, nu af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag försäljes efter ett kontant pris af 400 kronor per tunnland fullgradig oodlad jord.

Bolagets inköp af Waholms qvarn var ej nödvändigt för den sänkning, nu verkstälts, utan afser möjlighet att ännu fullständigare torrlägga Kräklingedalen, hvilket nu äfven skall ske. Den andel, Bergstedt genom deltagande i den redan skedda torrläggningen vunnit i nämnda qvarn, torde emellertid ej kunna åt honom personligen bibehållas, utan måste åtfölja bostället, i följd hvaraf Bergstedt måste ytterligare utan rätt till ersättning af kronan lemna sin andel deri, utgörande i värde omkring 856 kronor.

I betraktande af alla dessa förhållanden oeh under åberopande af t. f. domänintendenten friherre G. Djurklous för annat ändamål afgifna, härhos bifogade utlåtande i frågan, vågar jag vördsamt hos Riksdagen föreslå:

att Riksdagen lemna fanjunkaren Bergstedt ersättning för dels hans andel i Waholms qvarn med 856 kronor dels ock de 15 tunnland, som genom hans deltagande uti ifrågavarande sänkingsföretag åt kronan

förvärfvats, hvilken senare ersättning jag hemställer måtte i öfverensstämmelse med t. f. domänintendentens förslag bestämmas till 3,360 kronor.

Jag anser mig så mycket hellre kunna göra denna hemställan till Riksdagen, som Bergstedt vid sitt tillträde till bostället ej kunde komma i åtnjutande af den honom vid synen tillerkända husröteersättning af 1161 kronor 96 öre till följd af företrädarens ekonomiska obestånd, samt, derest ingen ersättning för ofvan nämnda kostnader beviljas honom, han måste se sig bragt i den yttersta torftighet. Han kan då icke gifva hvar man, och deribland Kongl. Maj:t och kronan för husrötebristen vid afträdessynen, sin rätt utan att offra den pension, som skall utgöra hans lefvebröd på gamla dagar.

För ärendets vidare utredning nödiga handlingar skola till statsutskottet öfverlemnas.

Stockholm den 28 januari 1887.

L. F. Odell.

Bilaga till herr Odells motion.

Till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län.

Anmodad att afgifva yttrande öfver en af f. d. fanjunkaren vid Kongl. lifregementets husarcorps K. U. Bergstedt till Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifven, till Kongl. Maj:t stäld underdåning ansökan om godtgörelse *dels* för hans andel för bostället Luggavi i inköpssumman för Waholms qvarn, och *dels* för den jord, han genom sitt deltagande i Kräklingekärrens torrläggning åt Kongl. Maj:t och kronan bevarat, får jag, efter tagen kännedom om handlingarne rörande detta företag, värdsamt afgifva följande yttrande.

Hvad först angår ersättningen för den på Bergstedt såsom delegare i torrläggningsbolaget belöpande andelen i Waholms qvarn, hvilken ännu drifves för bolagets räkning, och hvars inlösen icke erfordrats för den af-

dikning af Kräklingedalen, som redan verkstälts utan för att bereda möjlighet för en ytterligare fördjupning af vattendraget, hvilken nu är beslutad och för hvars utförande ett nytt bolag bildats; så är att märka att andelen i denna qvarn *icke rimligtvis* kan åt Bergstedt personligen bibehållas sedan han afträdt bostället, utan bör åtfölja hemmanet, för hvars framtida båtnad qvarnverket inköpts. Af detta skäl och till undvikande af de rättsliga förvecklingar, som eljest lätt kunna uppstå vid den ifrågasatta och beslutade utvidgningen och fördjupningen af vattendraget, hvarvid qvarnen skall rifvas, bör kronohemmanets delaktighet i qvarnen bevaras, hvarför Bergstedt icke synes sakna fog för sin nu framställda begäran om lösen för hans andel deruti, hvilken lösen äfven torde kunna honom beviljas. Hvad åter löseskillingen angår lärer likväl icke det belopp, som vid inköpet erlades, kunna läggas till grund utan denna böra beräknas efter det värde, hvartill qvarnen den 20 April 1886 uppskattats eller 11,220 kronor, och Bergstedts andel skulle då efter hans delaktighet i det gamla bolaget blifva för 52,3729 vinstref 212 kronor 58 öre.

Beträffande det andra anspråket är det visserligen ostridigt att genom Bergstedts deltagande i torrlägningsföretaget en areal af 9 tunnland 11.4 kappland fullgradig jord åt kronan bevarats, likasom att Bergstedt för densammans odlande och bebyggande fått vidkännas dryga kostnader; men härvid är dock att anmärka att Bergstedt, efter hvad torrlägningsbolagets protokoller och handlingar utvisa, deltagit i bolagets stiftande den 12 september 1863 och att han genom bolagsstyrelsen den 17 augusti 1865 sökt och den 5 september s. å. erhållit boställs-direktionens tillstånd att i företaget för bostället deltaga, vid hvilket förhållande för honom måste gälla hvad i kongl. förordningen om deltagande i vattenafledningsföretag för boställen och annan staten tillhörig jord den 6 Juli 1849 är stadgad. Då nu företaget år 1865 var fullbordadt och på hösten 1867 afsynades, så enär Bergstedt den 14 instundande mars skall afträda bostället hafva de i nämnda förordning föreskrifna tjugo åren, hvarpå kostnaden skolat fördelas i det närmaste utgått. Af dessa skäl saknas således lagligt berättigande till ersättning för dessa kostnader.

Men detta oaktadt finnas dock åtskilliga omständigheter, som icke alldeles kunna lemnas oberörda, då Bergstedts ansökan afser att af gunst och nåde erhålla någon ersättning för de dryga förluster, innehafvandet af bostället Luggavi honom ådragit. Till följd af förre innehafvarens obestånd har han icke fått åtnjuta den husrötesersättning, som honom vid

tillträdesynen tillerkändes med 1161 kronor 96 öre. Vidare har torrläggningen genom ofullständig plan, ökadt tillopp och andra tillstötande omständigheter icke medfört den åsyftade effekten, hvarjemte genom stora förluster som drabbat bolaget vid dess förste ordförandes konkurs samt vid den afträdda vinstjordens försäljning torrläggningskostnaden stigit till sådant belopp, att efter hvad bolagsstyrelsens n. v. ordförande meddelat sammanlagda summan af de utgångna taxeringarne uppgå till mera än 450 kronor per *areal tunnland*. Vid sådant förhållande synes det icke antagligt att Bergstedt kunnat af jordens afkastning blifva på långt när ersatt för sina kostnader, och då härtill kommer, att han vid afträdesynen fått sig ålagd en större husröta i följd deraf, att efter den tillökning, åkerarealen vunnit, större åbyggnader fordrades för den ökade grödan och det ökade kreatursantalet, så torde hans ställning få anses behjertansvärd, synnerligast om man tager i betraktande att han, genom att han vid Kongl. Maj:ts vägran att för kronans jord taga del i företaget låtit bero, för en köpeskillning, som icke torde hafva uppgått till ens hälften af torrläggningskostnaden, kunnat åt sig såsom evärdelig egendom förvärfva den jord, som nu behållits, odlats och bebygts åt kronan. Ur denna synpunkt torde det således kunna ifrågasättas om Kongl. Maj:ts och kronan, som afsagt sig all båtnad af torrläggningsföretaget och således äfven dessa 9 tunnland 11,4 kappland fullgradig jord, hvilka nu genom boställsinnehafvarens oförstånd och till hans egen olycka bevarats, bör under sådana ömmande omständigheter med stöd af sin lagliga rätt behålla denna jord utan någon godtgörelse.

Huru mycket i verklig areal dessa 9 tunnland 11,4 kappland representera är ej lätt att nu säga, enär detta beror af uppskattningsvärdet å den jord, som kommit att afträdas. Att den såsom i underdåniga skrifvelsen uppgifves kunnat uppgå till omkring 16 tunnland kan visserligen vara möjligt, men räknadt efter medeluppskattningen borde den afsöndrade jorden ej hafva medtagit mer än 12 tunnland af den torrlagda ången. Beträffande jordens värde är jag visserligen i tillfälle att vitsorda uppgiften att i Qvismaredalen odikad, oodlad och obebygd jord nu säljes efter ett pris af 400 kronor per fullgradigt tunnland och att af de 27 köp, som redan uppgjorts, intet skett till högre belopp; men om också den naturliga jordmånen är bördigare i Kräklingedalen, som ostridigt eger Nerikes bästa jord, torde detta pris icke här kunna åberopas, då Qvismaredalens ångar äro för all framtid tryggade mot öfversvämningar äfven om tilloppen skulle stiga långt utöfver den högsta hitintills observerade

vattenmängden, hvaremot Kräklingedalen kräfver ytterligare arbeten för att vara fullt torrlagd. I följd häraf kunde icke vid den uppskattning, som till ledning för bestämmandet af arrendevärdet å Luggavi förrättades den 27 augusti 1885, denna jord, oaktadt dess naturliga höga bördighet, åsättas högre arrendevärde än 14 kronor per tunnland, och då nu årliga arrendet af 12 tunnland af denna jord utgör 168 kronor, så kan Kongl. Maj:t och kronan anses hafva gjort denna årliga vinst genom Bergstedts deltagande i torrlägningsföretaget. Kapitaliseras detta arrendevärde efter 5 %, hvilket dock torde vara strängt under nuvarande förhållanden, då så hög ränta af jord ej kan förutsättas, representerar detta ett kapital af 3,360 kronor.

Skulle nu nådigt afseende kunna fästas vid Bergstedts underdåniga ansökan, torde detta belopp få tjena till ledning vid ersättningsbestämmande.

Ett beviljande af nu föreslagna belopp skulle icke heller förorsaka någon nämnvärd uppoffring för kronan, då Bergstedt, som saknar alla andra tillgångar än sin pension, hvaraf en del redan lärer vara disponerad, i annat fall torde befinnas urståndsatt att gälda den husröta 2,238 kronor 31 öre, som vid afträdessynen honom ålagts, och icke torde kunna den nya arrendatorn fränkännas. Det öfverskott som härigenom skulle falla Bergstedt till del, kunde då uppväga den husrötesersättning, som honom vid tillträdet tillerkändes, men hvaraf han icke kunde komma i åtnjutande.

Under förutsättning således, att nu gjorda underdåniga ansökningen kan till någon åtgärd föranleda, samt med förbehåll att ett belopp motsvarande sist ådömda husrötan innehålles till den nye kronoarendatorns förnöjande, anser jag mig af billighetsskäl kunna förorda ett tillstyrkande att Bergstedt af gunst och nåde måtte tilldelas ofvannämnda belopp.

Örebro den 20 januari 1887.

G. Djurklou,

t. f. domänintendent.